

Висновки та узагальнення проведених досліджень полягають у наступному. Незважаючи на те, що дослідження проводились в одному і тому ж самому типі лісу, спостерігається значна варіабельність насаджень за показником росту та продуктивності деревних порід. Це залежить насамперед від підтипу лісорослинних умов, густоти деревостану, участі в ньому листяних порід.

Лісівничо-таксаційні характеристики сосни звичайної, яка зростає в типі лісу В₂-дС, залежать передусім від підтипу лісорослинних умов (боруватий, середній типовий, сугрудуватий) і ці особливості необхідно враховувати при складанні проекту лісових культур. Недоцільним є введення дуба звичайного ланками посадкових місць у ряди сосни в умовах свіжих суборів, оскільки до 40-річного віку він майже повністю випадає зі складу насадження.

При створенні лісових культур у типі лісу В₂-дС боруватого підтипу недоцільним є введення в культури сосни дуба звичайного, оскільки він тут зростати не може. Правильним лісівничим прийомом тут буде введення 1 – 2-рядною кулісою берези повислої. Введення дуба в культури сосни в умовах В₂-дС є доцільним лише в середніх за родючістю та сугрудуватих підтипах.

Встановити підтип типу лісу В₂-дС на тій чи іншій лісокультурній ділянці (боруватий, сугрудуватий чи середній типовий) можна за складом і густотою підліску, складом ґрунтового покриву, складом і продуктивністю деревного ярусу, бонітетом сосни звичайної.

В умовах свіжого дубово-соснового субору (середній типовий або сугрудуватий підтипи) при створенні лісових культур сосни необхідно вводити дуба звичайного 1-2-рядною кулісою через 4-6 рядів сосни з шириною міжрядь 2,0 м та відстанню між садивними місцями 0,7 м.

При наявності суборового підтипу свіжого дубово-соснового субору створення культур потрібно проводити за схемою: 4р.С 1р.Б з розміщенням посадкових місць 1,5×0,7-1,0 м.

Література

1. Генсірук С.А. Ліси України. – К.: Наук. думка, 1992. – 408 с.
2. **Культури сосни звичайної** в Україні/ М.І. Гордієнко, В.П. Шлапак, А.Ф. Гойчук та ін. – К.: Ін-т аграр. економіки УААН, 2002. – 872 с.
3. Лавриненко Д.Д. Наукові основи підвищення продуктивності лісів Полісся. – К.: Вид-ва УАСГН, 1960. – 194 с.
4. Мякушко В.К. Сосновые леса равнинной части УССР. – К.: Наук. думка, 1978. – 256 с.

УДК 630*232

Доц. В.І. Ткачук¹, канд. с.-г. наук; О.В. Струтинський²

ВИРОЩУВАННЯ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ РІЗНОЇ ГУСТОТИ

Наведено результати досліджень у 30-річних культурах сосни звичайної, створених у Радомишльському держлісгоспі ДЛГО "Житомирліс".

Ключові слова: соснові культури, режим вирощування, технологія створення.

¹ ген. директор державного лісгосподарського об'єднання "Житомирліс" (ДЛГО "Житомирліс"), м. Житомир, вул. Хлібна, 41, тел. (0412) 22-64-99.

² мол. наук. співроб. Поліського філіалу Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького (УкрНДЛГА). 10004, м. Житомир, просп. Миру, 38; тел. (0412) 26-86-28; e-mail: station@zt.ukrpack.net

Doc. V.I. Tkachuk – "Zhitomirlis"; A.V. Strutinsky – Polisskiy Branch of UkrSRIFA

Growing the cultures of scotch pine with different variants of tree quantity

The results of studies in 30-year pine silvecultures of Radomishl state timber facilities USTF "Zhitomirlis" are given.

Keywords: pine cultures, mode of growing, creation technology.

На сьогодні цілком не визначені оптимальні режими вирощування цільових деревостанів сосни звичайної. Постійний інтерес до оптимізації режимів вирощування обумовлений зміною з часом у кон'юнктурі ринку на потребу певного сортименту, технологій створення та вирощування насаджень, а зараз і вирішенням проблем, пов'язаних із глобальними змінами клімату, збереження біорізноманіття, соціально-економічними та екологічними умовами, вимогами до кінцевого продукту та самого процесу вирощування.

Одними з перших в Україні дослідниці з визначення оптимальних режимів вирощування одновікових насаджень сосни з широким діапазоном густоти, які регулярно обстежуються, були закладені професором Б.І. Гавриловим у 1932 році в Балаклійському лісгоспі Харківської області в 7-річних культурах сосни звичайної на межі степової та лісостепової зон у типі умов місцезростання – свіжий субір [1]. Тому питання формування сортиментної структури в насадженнях різної густоти, час проведення доглядових рубань та багато інших лісівничих питань на сьогодні повніше вирішено саме для умов Лісостепу і пристепових борів.

Основна увага дослідників та виробничників у Поліссі була сконцентрована на підвищенні продуктивності деревостанів сосни і отриманні максимальних результатів за запасом та якістю деревини у віці стиглості. Питання вирощування цільової деревини, відпрацювання режимів вирощування культур сосни з різною густотою та сортиментною структурою відходило на задній план, оскільки існувала і існує можливість отримувати деревину необхідного сортименту і в достатній кількості від доглядових рубань та головного користування.

Цією обставиною можна пояснити і те, що культури сосни звичайної з різною густотою у Поліссі були закладені дещо пізніше і їм приділялося менше уваги, ніж у лісостеповій і степовій зонах. Зараз у лісовому фонді держлісгоспів об'єднання "Житомирліс" є 30-, 40- і 50-річні чисті дослідні та виробничі культури сосни з широким діапазоном густоти садіння.

Широкомасштабні роботи у цьому напрямку були започатковані в 1977 році в рамках міжнародного співробітництва в галузі лісового господарства. УкрНДІЛГА разом з Ленінградським і Білоруським НДІЛГ почали розробку комплексу заходів, технологій і рекомендацій з прискореного вирощування деревини хвойних порід у насадженнях плантаційного типу поблизу індустріальних центрів – крупних споживачів деревини. У цей час була створена серія багатофакторних дослідних об'єктів у Лісостепу, Степу і Поліссі України з метою оптимізації вирощування деревостанів сосни в різних режимах густоти, визначення впливу на інтенсивність росту культур хімічного і традиційного догляду, застосування мінеральних добрив та ін. Основним напрямком плантаційного лісовирощування було прискорене отримання, перш за все, балансової деревини та пиловника [2].

З метою вивчення впливу початкової густоти культур сосни та густоти вирощування на їх ріст та сортиментну структуру були обстежені дослідні насадження різної густоти в Кримокському лісництві Радомишльського держлісгоспу. Даний базовий дослід №1 був закладений в 15 виділі 51 кварталу Кримокського лісництва у 1977 р. в п'ятирічних культурах сосни з метою вивчення впливу гербіцидів та мінеральних добрив на інтенсивність її росту за різної густоти. Самі культури були висаджені в 1972 р. механізованим способом у борозни по нерозкорчованій лісосіці з шириною міжрядь 1,5 м після суцільного рубання 1971 р. 90-річного насадження, яке мало склад 10СЗ+БП, ДЗ, І бонітет та повноту 0,7. Тип лісорослинних умов – свіжий субір. У 1976 р. культури були переведені в покриту лісом площу. Санітарний стан культур у 1976 р. цілком задовільний. Спостерігалось всихання окремих екземплярів сосни від завороту кореневої системи при садінні, фітопатологічних хвороб та пошкодження дикими тваринами.

Підготовчі роботи для закладки постійного стаціонарного досліді були проведені в 1976 р. Чисті соснові культури зрідили до густоти 4,2 і 1 тис. дерев на 1 га. При 2,5-3,0 м міжряддях вибірку дерев проводили рівномірно в усіх рядах. У культурах з 2-1,5 м міжряддями вирубувався 2 ряд, а з 1 м міжряддям – 2 ряди вирубались, третій залишався. У залишених рядах насадження рівномірно зріджувалося до запланованої густоти. На виділеній площі закладено 13 варіантів. Площа кожного варіанту близько 0,5 га. Схема дослідів включає 3 варіанти густоти зрідження: до 4000 шт. на 1 га (секції 1-4), до 2000 шт. на 1 га (секції 5-8) і 1000 шт. на 1 га (секції 9-12). На контролі (секція 13) залишено – 10000 шт./га. На секціях 1,5,9 в 1978 і 1979 рр. вносили гербіциди (зеазін в дозі 7,5 кг/га.) На секціях 2,6,10, окрім гербіцидів, були внесені і мінеральні добрива в формі гранульованої аміачної селітри в дозі 200 кг/га. На секціях 3,7,11 по фоні механізованого догляду за ґрунтом в міжряддях була також внесена гранульована аміачна селітра 200 кг/га. На секціях 4,8,12 проводився тільки механізований догляд за ґрунтом в міжряддях. Секція 13 служить, як контроль з густотою культур 10000 тис./шт. І зріджування культур не було. Загальна характеристика досліді щодо площі варіантів та росту культур наведена в табл. 1. Майже всі секції істотно не відрізняються від контролю за діаметром та висотою. Незначна тенденція до збільшення середніх значень цих показників із зменшенням густоти пояснюється тим, що при зрідженні культур вирубувалися гірші дерева, тобто ті, що відстали в рості та пошкоджені. Істотно різняться від контролю лише діаметри на 9 і 10 секціях, що також обумовлено згаданими причинами.

Детальні обстеження цих культур було проведено після 25-річної перерви у 2002 р. Отримані основні таксаційні показники деревостанів на 2002 рік цього досліді наведено в табл. 2. Результати обстеження та обмірів лісових культур свідчать про наявність істотних відмінностей у рості насаджень з різної початковою густотою. Кількість дерев, що залишилися на варіанті з густотою 4000 шт./га, становить 38,3 % від початкової, у варіанті з 2000 шт./га – 50,8 %, у варіанті з 1000 шт./га – 63,7 % і на контролі з стандартною початковою кількістю у 10000 шт./га – 26,4 %.

Табл. 1. Параметричні показники 5-річних культур сосни звичайної на секціях базового досліді №1

№ дослід-ної секції	Планова густота, шт./га	Площа, га	Ширина міжрядь, м	Висота, м	t _{st}	Діаметр, см	t _{st}
1	4000	0,24	3,3	1,9 ^{±0,12}	1,08	1,9 ^{±0,17}	1,18
2	4000	0,25	3,4	1,9 ^{±0,15}	0,97	2,0 ^{±0,15}	0,83
3	4000	0,28	3,9	1,9 ^{±0,09}	1,20	2,1 ^{±0,07}	0,49
4	4000	0,26	3,7	1,8 ^{±0,07}	1,92	1,9 ^{±0,20}	1,09
5	2000	0,25	3,5	1,9 ^{±0,15}	0,97	2,3 ^{±0,09}	0,48
6	2000	0,25	3,3	2,0 ^{±0,17}	0,45	2,3 ^{±0,12}	0,44
7	2000	0,27	3,7	1,9 ^{±0,18}	0,88	2,2 ^{±0,10}	0,00
8	2000	0,27	3,6	2,0 ^{±0,10}	0,58	2,1 ^{±0,19}	0,37
9	1000	0,26	3,6	2,2 ^{±0,12}	0,54	3,0 ^{±0,22}	2,75*
10	1000	0,28	3,9	2,1 ^{±0,12}	0,00	2,8 ^{±0,14}	2,54*
11	1000	0,29	4,1	2,0 ^{±0,16}	0,47	2,5 ^{±0,13}	1,30
12	1000	0,26	3,6	2,1 ^{±0,11}	0,00	2,6 ^{±0,18}	1,53
13	10000	0,062	2,0	2,1 ^{±0,14}	-	2,2 ^{±0,19}	-

Закономірно, що кількість дерев, які відпали чи були вибрані під час рубань, залежить від початкової густоти. Чим густіші культури були на початку, тим більший відпад та об'єм вибірки під час рубок мали місце в процесі їх вирощування.

Табл. 2. Таксаційні показники культур сосни звичайної 1972 року створення на секціях базового досліді №1 в Кримокському лісництві

№ секції	Назва секції	Поч. густота, шт./га	К-ть дерев, шт./га	D _{1,3} , см	H, заг., м	H, поч. крони, м	L, прот. крон, м	G, м ² /га	Бонітет	Повнота	V дерева, м ³	M, м ³ /га
1	Гербіцид	3975	1554	15,2	14,4	9,2	5,2	28,2	I ^a	0,7	0,150	249
2	Міндобриво	3907	1663	15,2	14,4	9,2	5,2	30,1	I ^a	0,8	0,140	232
3	Герб.+мін-доб.	4125	1354	15,5	14,3	9,3	4,9	25,5	I ^a	0,7	0,145	195
4	Контроль	3857	1481	16,6	14,6	9,5	5,1	32,2	I ^a	0,9	0,170	251
По досліді 4 тис. шт./га		3965	1518	15,8	14,4	9,4	5,1	29,9	I ^a	0,8	0,153	231
5	Гербіцид	2375	1112	18,3	14,6	9,3	5,3	29,2	I ^a	0,8	0,205	228
6	Міндобриво	2627	1346	17,9	14,6	8,6	6,0	33,9	I ^a	0,9	0,196	264
7	Герб.+мін-доб.	2239	1226	17,9	14,1	8,1	6,0	30,7	I ^a	0,8	0,191	233
8	Контроль	2505	1273	17,9	14,5	8,6	5,8	32,1	I ^a	0,8	0,196	249
По досліді 2 тис. шт./га		2436	1238	18,0	14,4	8,7	5,8	31,4	I ^a	0,8	0,201	248
9	Гербіцид	1337	804	21,5	14,9	8,1	6,8	29,2	I ^a	0,8	0,288	231
10	Міндобриво	1157	707	21,8	14,7	7,7	7,0	26,4	I ^a	0,7	0,293	207
11	Герб.+мін-доб.	1098	748	21,6	14,4	7,7	6,7	27,4	I ^a	0,7	0,283	212
12	Контроль	1581	1050	20,1	13,9	7,7	6,2	33,4	I ^a	0,9	0,239	251
По досліді 1 тис. шт./га		1293	823	21,2	14,5	7,8	6,6	29,0	I ^a	0,8	0,273	225
Контроль (загальний)		10000	2640	14,4	15,2	10,2	5,1	43,1	I ^a	1,1	0,133	350

Насадження, які формуються на різних за густотою варіантах, різняться за всіма показниками, крім повноти, висоти і, відповідно, бонітету. Із збільшенням густоти закономірно зменшується об'єм стовбура середнього дерева, діаметр, протяжність крон та збільшується висота початку живої крони. Різниця в запасах на варіантах незначна, вона не перевищує 10 %. Порівнюючи варіанти за густотою зі стандартним контролем, бачимо, що об'єм стовбура на контролі найменший і стосовно до початкового варіанту з 1000 дерев на гектарі становить 49 %.

Загальний відсоток у запасі дерев з діаметром більше 16 см, тобто коли починається вихід середніх ділових круглих лісоматеріалів у насадженнях з густотою 1000 шт./га, становить 96 %, з густотою 2000 шт./га – 86 %, 4000 шт./га – 70 % і контролю – 58 %. Крупні ділові круглі лісоматеріали є лише у варіантах з густотою 2000 і 1000 шт./га і за запасом становлять 2 і 5 % відповідно.

Для комплексної оцінки лісових культур різної густоти та віку однієї таксаційної характеристики насаджень недостатньо. Тому відповідно до програми та методики робіт [3-5] при проведенні переліку в культурах визначалися клас росту за Крафтом, категорія санітарного стану та категорія технічної придатності (ділові, напівділові та дров'яні стовбури) для кожного дерева зокрема на всіх дослідних ділянках.

Табл. 3. Розподіл дерев сони звичайної за класами Крафта в дослідних культурах базового досліді №1

№ секції	К-сть дерев, шт./га	К-сть дерев за класами росту, %				Частка дерев I і II класів Крафта	Індекс санітарного стану
		I	II	III	VI		
1	1554	22,8	41,9	27,3	8,0	64,7	1,21
2	1663	20,3	49,0	26,6	4,1	69,3	1,33
3	1354	20,7	44,9	28,1	6,3	65,6	2,11
4	1481	29,7	46,1	18,4	5,8	75,8	1,27
5	1112	32,1	41,1	24,2	2,6	73,2	1,22
6	1346	36,5	34,0	25,1	4,4	70,5	1,34
7	1226	30,9	41,0	22,3	5,8	71,9	1,33
8	1273	32,3	39,6	24,1	4,0	72,0	1,28
9	804	40,6	38,2	18,4	2,9	78,7	1,41
10	707	48,7	32,1	16,1	3,1	80,8	1,29
11	748	45,6	33,8	19,2	1,4	79,4	1,34
12	1050	45,6	27,4	21,9	5,2	73,0	1,37
Контроль	2640	14,3	39,8	33,6	12,3	54,1	1,64

Вивчення структури насаджень за класами Крафта показало, що в усіх випадках частка дерев вищих класів завжди більша у рідших культурах. Ця особливість розподілу дерев за класами росту чітко проявляється в дослідних культурах. У базовому досліді №1 (табл. 3) відсоток дерев I класу Крафта у секціях з початковою густотою в 4000 шт./га, секції 1-4, в середньому становить 23,4 % (від 20,3 до 29,7 %). При початковій густоті у 2000 шт./га, секції 5-8, середнє значення цього показника дорівнює 32,9 % (від 30,9 до 36,5 %). На секціях 9-12, з плановою початковою густотою 1000 шт./га дерева I класу

Крафта становлять 45,1 % (від 40,6 до 48,7). Паралельно відбувається зменшення частки дерев II III і IV класів Крафта у насадженні. Так, зі зниженням початкової густоти культур від 4000 до 1000 шт./га участь дерев II класу Крафта в базовому досліді №1 знижується в середньому від 45,5 % до 32,9 %, дерев III класу – від 25,1 % до 18,9 % і VI класу – від 6,0 % до 3,1 %. Частка дерев майбутнього, а це дерева I та II класів росту, в загальному із зменшенням густоти зростає. Їхня участь на секціях зі стартовою густотою 4000 шт./га перебуває в межах 64,7-75,8 %, з 2000 шт./га – 70,5-73,2 % і з 1000 шт./га – 73,0-80,8 % в середньому 68,9 %, 71,9 % і 78,0 % відповідно. На контрольному варіанті структура деревостану за класами Крафта істотно відрізняється від дослідних секцій. А саме, тут найменша частка в насадженні дерев I класу (14,3 %) і найбільша III і VI класів (33,6 і 12,3 %). Дерев майбутнього становлять у насадженні 54,1 %.

Згідно з індексом санітарного стану, який не перевищує 1,5, культури на 11 секціях досліді здорові. Ослаблені насадження на секції №3 та контролі. Погіршення санітарного стану культур на 3 секції, яке проявилось у частковому зрідженні хвої, спричинив локальний низовий пожар. На контролі, причиною є наявність значної кількості дерев III та VI класів росту (45,9 %), частина яких мають досить ажурну крону.

Величина протяжності крон у насадженнях є опосередкованим показником швидкості його змикання і відповідно густоти. Чим густіші культури, тим швидше відбувається процес змикання і інтенсивніше іде очищення від сучків, збільшується висота початку крони та як наслідок зменшується її протяжність, як в абсолютних, так і у відносних показниках (L/H). У базовому досліді №1 між загальною густотою культур та протяжністю крон існує пряма пропорційна залежність. На секціях досліді з початковою густотою в 4000 шт./га протяжність крони в середньому 5,1 м і вона займає 35,3 % від загальної висоти дерева, на секціях з початковою густотою 2000 шт./га протяжність 5,8 м та 42,3 % від висоти, у культурах з початковою густотою 1000 шт./га 6,6 м та 46,1 % відповідно (табл. 4). Довжина крони є показником величини асиміляційного апарату дерева, від якого залежить швидкість росту. Існує пряма пропорційна залежність між середніми значеннями протяжності крони та середніми діаметрами на секціях базового досліді № 1.

Структура протяжності крон на секціях із різною густотою виразно демонструється графіками висот, які побудовані для кожної секції та контролю зокрема. Залежність між діаметром та висотою описувалася логарифмічним рівнянням виду $Y=a \ln(x)+b$, що вважається найбільш придатним для цих цілей у молодих та середньовікових культурах [6], де Y – висота дерева або початку крони в м; x – діаметр дерева в см; a та b – коефіцієнти.

Оскільки істотної різниці між висотами, початком кріплення крон та протяжністю крон у секціях досліді з однаковою густотою виявлено не було, то після об'єднання результатів обмірів у них, будувалися спільні графіки для варіантів, які мали однакову планову початкову густоту 4000, 2000, 1000 шт./га та контроль – 10000 шт./га (див. рис.).

Табл. 4. Протяжність крон і відносна висота в культурах сосни звичайної з різною густиною у базовому досліді №1

№ секції	Заг. к-сть дерев, шт./га	D _{1,3} , см	L/H, %	H/D, %
1	1554	15,2	36,1	94,7
2	1663	15,2	36,1	94,7
3	1354	15,5	34,3	92,3
4	1481	16,6	34,9	88,0
5	1112	18,3	36,3	79,8
6	1346	17,9	41,1	81,6
7	1226	17,9	42,6	78,8
8	1273	17,9	40,0	81,0
9	804	21,5	45,6	69,3
10	707	21,8	47,6	67,4
11	748	21,6	46,5	66,7
12	1050	20,1	44,6	69,2
Контроль	2640	14,4	33,6	105,6

Логарифмічні криві, що апроксимують залежність загальної висоти дерева та початку крони від діаметра демонструють наявність різниці між різними за густотою варіантами за згаданими показниками. Між діаметрами і висотою існують середні і тісні кореляційні зв'язки – коефіцієнт детермінації 0,6-0,9. Необхідно зазначити, що ця різниця на усіх варіантах властива для дерев як малих, так і великих діаметрів. Тобто різниця у висоті дерев одного діаметра, які ростуть у різних за густотою варіантах, однакова.

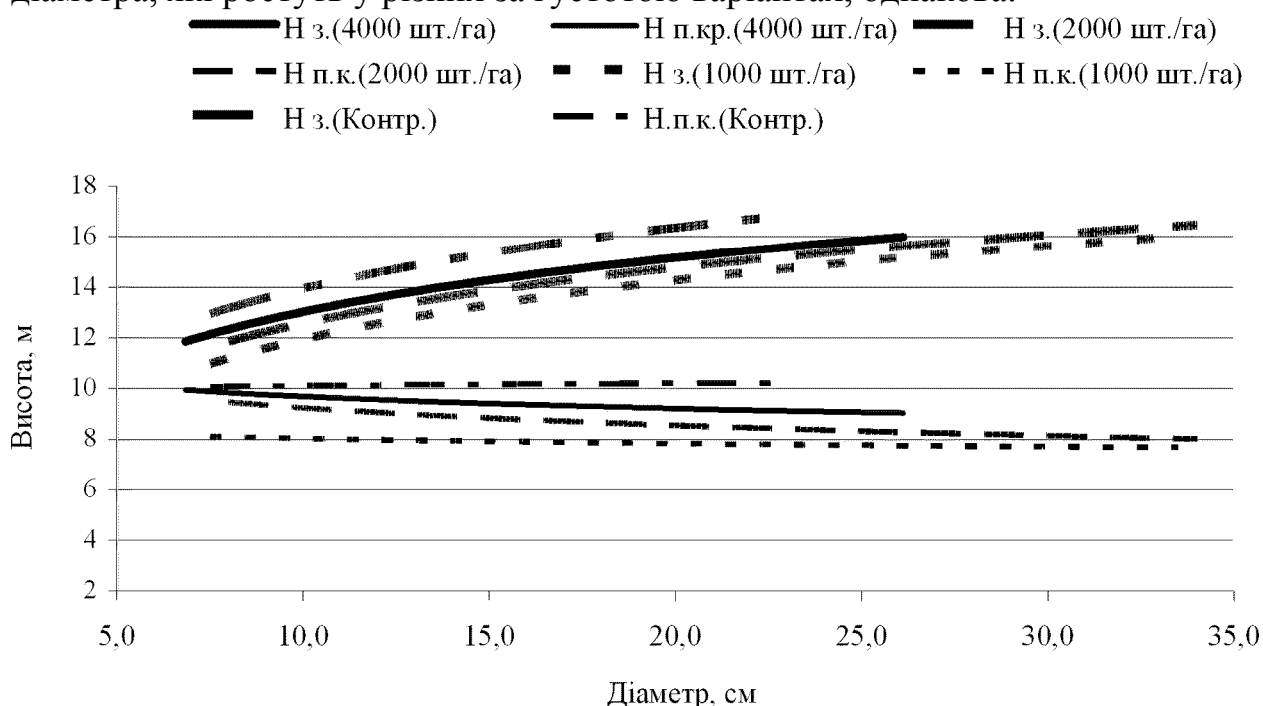

Рис. Графік висот та протяжності крон на варіантах з однаковою початковою плановою густиною на базовому досліді №1

Результати обстежень свідчать, що вже у молодих, 30-річних чистих культурах сосни з різною густотою відбувається своєрідне формування насаджень, яке відображається у таксаційних показниках, розподілі дерев за класами Крафта та протяжності крон.

Література

1. Шинкаренко І.Б., Дзедзюля А.А. Оптимизация режимов густоты при целевом выращивании сосновых культур (Обзорная информация/ ЦБНТИ Гослесхоза СССР). – М., 1983, № 3. – 40 с.
2. Разработать комплекс мероприятий, технологию и рекомендации по ускоренному выращиванию древесины хвойных пород в лесах плантационного типа вблизи промышленных центров – крупных потребителей древесины: Отчет НИР (промежуточный)/ УкрНИИЛХА; № ГР 76063228. – Харьков, 1977. – 242 с.
3. Погребняк П.С. Общее лесоводство. – М.: Изд-во сельскохозяйственной литературы, журналов и плакатов, 1963. – 399 с.
4. Рекомендации по повышению устойчивости зеленых насаждений к техногенному загрязнению атмосферы выбросами аммиака, сернистого ангидрида, окислов азота в условиях лесной и степной зон Украинской ССР (Методические указания). – Харьков, 1987. – 20 с.
5. Санітарні правила в лісах України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555// Екологія і закон. Екологічне законодавство України. – Київ, 1997. – Кн. 1. – С. 553.
6. Анучин Н.П. Лесная таксация. – М.: Лесн. пром-сть, 1982. – 552 с.

УДК 630*52:630*176 Аспірт. О.В. Токарева¹ – Національний аграрний ун-т

ЗНАЧЕННЯ ПРИМІСЬКИХ ЛІСІВ СВІТУ ТА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розкрито роль приміських лісів світу в контексті сталого розвитку. Визначено основні пріоритети та цілі ведення лісового господарства у приміських лісах. Запропоновано принципи ведення лісового господарства у лісах рекреаційного призначення.

Ключові слова: ліси рекреаційного призначення, приміські ліси, сталий розвиток.

Doctorate O.V. Tokareva – National agriculture University

Value of suburban forests in a context of sustainable development.

There is considered a role of suburban forests in a context of sustainable development in the article. The basic directions and the purposes of forestry in suburban forests are determined. Principles of forestry management in forests of recreational assignment are offered.

Keywords: forests of recreational assignment, suburban forests, sustainable development.

Головне питання сьогодення полягає в усвідомленні проблем навколишнього середовища та визначення оптимальних шляхів їх розв'язання. Центральною ланкою у вирішенні екологічних проблем міст можуть бути тільки приміські ліси. Лише вони серед усіх природних комплексів є вирішальним фактором захисту та стабілізації міського середовища.

На сьогодні значення приміських лісів світу набуває нового змісту. Це викликає переосмислення стратегії ведення лісового господарства в них відповідно до вимог сучасності. Актуальність зазначеного питання також обумовлена невизначеністю стратегічних цілей, принципів та системи ведення лісового господарства приміських лісів України. Тому існує нагальна потреба у вирішенні основних питань, які пов'язані з особливостями ведення лісового господарства у приміських лісах.

¹ Наук. керівник: доц. С.В. Зібцев. 03041 м. Київ, вул. Генерала Родимцева, 19, корп. 1, оф. 91 ННІ ЛіСПГ НАУ (Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства Національного аграрного університету). Тел.: (044) 267-82-82; факс: (044) 267-85-28. E-mail: forestry-chair@twin.nauu.kiev.ua; terentev@nauu.kiev.ua.